

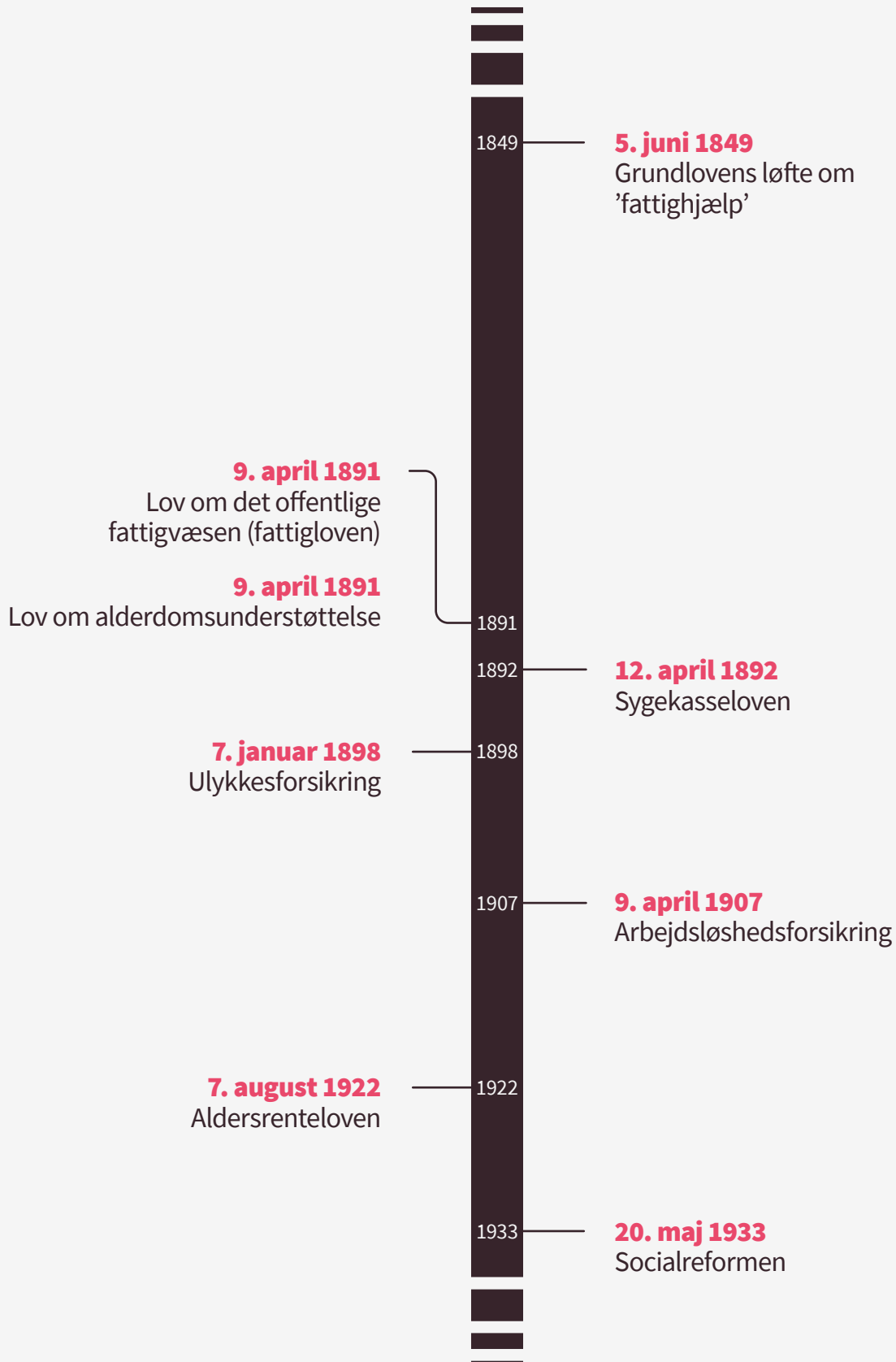
Rigsarkivets faktaark

SOCIAL- OG VELFÆRDSPOLITISKE TILTAG 1849-1933

Et udpluk af love, der pegede frem
mod velfærdsstatens tilblivelse

Tidslinje

Social- og velfærdshistorisk tidslinje

1849

5. juni: Grundlovens løfte om 'fattighjælp'

INDHOLD

Grundlovens kapitel 8 fastslog, at den, der ikke kunne forsørge sig selv eller sin familie, skulle have hjælp fra det offentlige. Det gjaldt dog kun, hvis der ikke var andre, der havde pligt til at hjælpe den fattige – f.eks. havde en mand pligt til at forsørge sin kone.

MÅLGRUPPE

Fattige borgere, der ikke kunne forsørge sig selv eller sine nærmeste. Som modtager af fattighjælp måtte man underkaste sig bestemte forpligtelser. Grundloven nævner ikke præcist, hvad de forpligtelser gik ud på.

IDÉEN BAG

Staten ønskede at gøre det til en grundlovssikret ret, at den fattige havde krav på hjælp. Hjælpen blev set som et lån, og der var krav om tilbagebetaling. Den mandlige fattighjælpsmodtager mistede bl.a. sin valgret, indtil han tilbagebetalte lånet.

1891

9. april: Lov om det offentlige fattigvæsen (fattigloven)

INDHOLD

Loven handlede om statens pligt til at hjælpe fattige, og den beskrev, hvem der skulle hjælpes, hvordan de skulle hjælpes, og hvem der skulle finansiere denne hjælp (kommune eller stat). Loven beskrev også fattighjælpens virkning (dvs. tab af rettigheder for den, der fik fattighjælp).

MÅLGRUPPE

Fattige og syge borgere, der ikke kunne forsørges af andre. Visse typer af fattighjælp kunne få konsekvenser for modtageren, f.eks. tab af valgret og valgbarhed til Rigsdagen (dvs. Landstinget og Folketinget), hvis fattighjælpen ikke var tilbagebetalt. Det var ikke forbundet med tab af rettigheder, hvis man havde modtaget hjælp til f.eks. begravelse, læge, jordemoder m.m.

IDÉEN BAG

Staten så i stigende grad fattighjælp som et offentligt ansvar – både for den fattiges og for samfundets skyld. Loven afløste fattiglovgivningen fra 1799, 1802 og 1803.

1891

9. april: Lov om aldersunderstøttelse

INDHOLD

Loven handlede om offentlig forsørgelse af værdigt trængende personer over 60 år. Der var ikke tale om fattighjælp. Modtagerne af aldersunderstøttelse mistede derfor ikke deres borgerlige rettigheder i modsætning til visse modtagere af fattighjælp.

MÅLGRUPPE

Det var kommunalbestyrelsen, der vurderede, om ansøgeren var berettiget til aldersunderstøttelse. Understøttelsen blev altså tildelt efter et skøn, og ikke alle kunne få aldersunderstøttelse. For at få aldersunderstøttelse skulle man, ud over at være mindst 60 år gammel, leve op til en række værdighedskriterier.

Man skulle:

- Ikke være dømt for en vanærende handling
- Ikke have bragt sig i fattige kår på grund af et uordentligt og ødselt liv
- Have boet i landet de sidste 10 år
- Ikke have modtaget fattighjælp eller gjort sig skyldig i løsgængerier eller betleri (tiggeri).

IDÉEN BAG

Staten ville hjælpe de ældre medborgere, der uforskyldt ikke kunne forsørge sig selv .

1892

12. april: Sygekasseloven

INDHOLD

Loven handlede om statens tilskud til private sygekasser. En sygekasse bestod af en frivillig sammenslutning af medlemmer, der kunne yde (medlemmerne) økonomisk hjælp under sygdom. Sygekasserne blev finansieret via A) medlemskontingenter og B) økonomisk tilskud fra staten.

MÅLGRUPPE

For at få økonomisk tilskud til at oprette en sygekasse skulle bl.a. følgende betingelser være opfyldt:

- Sygekassen skulle have mindst 50 medlemmer
- Medlemmerne skulle minimum være 15 år
- Hver sygekasse skulle være tilknyttet et bestemt fag (inden for handel, industri eller håndværk)
- Medlemmerne skulle være ubemidlede arbejdere, husmænd, håndværkere, næringsdrivende m.m.

IDÉEN BAG

Staten ville støtte borgerne efter princippet ”hjælp til selvhjælp”. Der var ikke tale om fattigunderstøttelse.

1898

7. januar: Ulykkesforsikring

INDHOLD

Loven pålagde arbejdsgivere (primært i industrien) at udbetale erstatning til arbejdere, der kom ud for en ulykke på arbejdspladsen. Arbejdsgiverne kunne selv vælge, om de ville forsikre deres ansatte i private forsikringsselskaber, eller om de selv ville betale erstatning.

MÅLGRUPPE

Industriarbejdere, der 13 uger efter en arbejdsulykke, fortsat havde mén efter ulykken. Ca. 120.000 industriarbejdere var omfattet af ordningen. Erstatning blev kun givet, hvis den pågældende arbejder ikke selv var skyld i ulykken.

IDÉEN BAG

Arbejdsulykker var virksomhedernes ansvar. Det var op til Arbejderforsikringsrådet at vurdere, om de enkelte ulykkestilfælde var dækket af loven – og rådet skulle også vurdere, hvor stor en erstatning arbejderen skulle modtage.

1907

9. april: Arbejdsløshedsforsikring

INDHOLD

Frivillig forsikring organiseret af forskellige faglige ”kasser” (organisationer), hvor medlemmerne fik ret til økonomisk hjælp (understøttelse) i en begrænset periode, hvis de blev arbejdsløse. Arbejdsløshedsforsikringen blev finansieret dels af medlemmerne (via kontingent), dels af staten og kommunerne via tilskud.

MÅLGRUPPE

Ubemidlede lønarbejdere mellem 18 og 60 år, der i tilfælde af arbejdsløshed kunne få dækket op til 2/3 af deres arbejds løn. Den arbejdsløse skulle have været medlem af arbejdsløsheds kassen minimum ét år, før vedkommende kunne få understøttelse. Understøttelsen var tidsbegrænset. Det var kun muligt at få understøttelse i op til 70 dage om året.

IDÉEN BAG

Arbejdsløshed blev anset for at være et socialt problem og fænomen – ikke udelukkende et privat problem. Understøttelsen af de arbejdsløse skulle derfor være et offentligt anliggende.

1922

7. august: Aldersrenteloven

INDHOLD

Loven gav ret til aldersrente (økonomisk ydelse) til personer, der var fyldt 65 år. Loven adskilte sig fra den tidligere lov om alderdomsunderstøttelse fra 1891 på mindst to områder: Dels blev aldersgrænsen hævet (fra 60 til 65 år), dels havde man nu ret til at få aldersrente (tidligere var det op til kommunalbestyrelsens skøn).

MÅLGRUPPE

Ældre personer, der var fyldt 65 år. Alderdomsrenten blev tildelt efter faste takster, der afhang af den ældres formue og evt. indtægter fra et bijob. Ydelsen var forskellig alt efter, om man boede i København, købstæderne eller i landkommunerne. Ydelsen var lavest på landet. Modtagerne skulle stadig leve op til en række værdighedsbetingelser. For eksempel måtte man ikke have modtaget fattighjælp op til tre år, før man ansøgte om aldersrente.

IDÉEN BAG

Politikerne ønskede at fjerne det tidligere skønprincip – alle skulle nu have ret til aldersrente efter faste takster, hvis de levede op til bestemte kriterier (se ovenfor). Aldersrenteloven var et vigtigt skridt i retning mod indførelsen af folkepensionen i 1956 (som for første gang gav alle ældre ret til ydelse fra staten).

1933

20. maj: Socialreformen

INDHOLD

Socialreformen var et resultat af Kanslergadeforliget – et politisk/økonomisk forlig mellem Socialdemokratiet, Det Radikale Venstre og Venstre i 1933. Reformen samlede sociallovgivningen i fire hovedlove, der handlede om: a) offentlig forsorg, b) folkeforsikring, c) ulykkesforsikring og d) arbejdsløshedsunderstøttelse.

MÅLGRUPPE

Alle borgere havde ret til at modtage sociale ydelser, hvis de opfyldte bestemte kriterier. Ydelsernes størrelse var fastsat efter objektive kriterier og ikke efter subjektive skøn. Modtagelse af sociale ydelser medførte ikke længere tab af borgerlige rettigheder – medmindre man f.eks. var alkoholiker, vagabond eller arbejdsu villig.

IDÉEN BAG

Hjælpen fra det offentlige skulle ses som en rettighed. Tidligere havde det været opfattet som en almisse (dvs. som "godgørenhed", der afhang af, om personen mentes at være "værdigt trængende"). Reformen var en vigtig milepæl i opbygningen af den danske velfærdsstat.